

Regelverk for flyktninger og asylsøkere

Noen bestemmelser i regelverket for barnehage og skole er spesielt aktuelle for flyktninger og asylsøkere.

ARTIKKEL

SIST ENDRET: 01.04.2022

Barnehageplass for asylsøkere

Barnehageplass til barn som har oppholdstillatelse og er varig bosatt

Barn som har vedtak om oppholdstillatelse og som er varig bosatt i en kommune, har rett på plass i barnehage hvis barnet oppfyller vilkårene i barnehageloven § 16. Den som søker om plass, må søke til kommunen innenfor fristene som kommunen setter. Retten til plass inntreffer tidligst fra og med august det året barnet fyller ett år, avhengig av når på året barnet er født.

Kommunene kan tilby plass til barn som ikke har rett til plass. Dette gjelder også for barn som har vedtak om oppholdstillatelse og som er varig bosatt i en kommune, men som ikke oppfyller vilkårene i barnehageloven § 16.

Barnehagetilbud for barn i asylmottak

Barn i asylmottak har ikke rett på plass i barnehage, men kommunene kan svært gjerne stille barnehageplasser til disposisjon for disse barna. UDI har en tilskuddsordning som dekker kommunens utgifter dersom de tilbyr barnehageplass til barn som bor i asylmottak (inkludert akuttinnkvarteringer).

Barnehagetilbud vil være et viktig bidrag til avlastning for foreldre i

akuttinnkvarteringene, og gi mulighet for deltakelse i norskundervisning og andre aktiviteter i regi av frivillige organisasjoner. Det vil bidra til en normalisering av hverdagen for barna, og vil ha positiv innvirkning på barnas utvikling og psykososiale helse, norskopplæring, nettverksbygning og lignende.

Asylmottaket vil ta kontakt med kommunen for å se om det er hensiktsmessig og mulig å tilby barnehageplass.

- [Les mer: Barnehageplass for barn som bor i asylmottak \(UDI\)](#)
- [Les mer: Barnehagetilskudd til heldagsplass for barn i asylmottak \(UDI\)](#)

Rett til spesialpedagogisk hjelp

Barn som bor i asylmottak og er under skolealder har rett til spesialpedagogisk hjelp hvis de har behov for det, og det er sannsynlig at barnet skal være i Norge i mer enn tre måneder. Det står i [barnehageloven § 31](#). Den spesialpedagogiske hjelpen kan gis i barnehage. Retten til spesialpedagogisk hjelp gjelder uavhengig av om barnet går i barnehage eller ikke.

- [Les mer: Veilederen Spesialpedagogisk hjelp](#)

Grunnskoleopplæring til barn og ungdom mellom 6 og 16 år

Barn i opplæringspliktig alder har rett til grunnskoleopplæring når det er sannsynlig at det skal være i Norge i mer enn tre måneder.

Rett til grunnskoleopplæring

Alle barn har rett til grunnskoleopplæring når det er sannsynlig at de skal oppholde seg i Norge lengre enn tre måneder. Denne retten skal oppfylles så snart som mulig og senest innen én måned. Dette står i [opplæringsloven § 2-1 andre ledd](#).

Barn av asylsøkere som venter på å få avgjort søknaden sin, har rett til å gå på skole hvis det er sannsynlig at de får oppholdstillatelse eller at det vil ta lengre tid enn tre måneder å få behandlet søknaden. Det kan som hovedregel legges til grunn at det er sannsynlig at både asylsøkere og personer med flyktningstatus skal være i

Norge i mer enn tre måneder.

At opplæringen skal starte så raskt som mulig vil i praksis si at kommunene ikke skal utsette opplæringen lenger enn nødvendig, selv om de er innenfor fristen på én måned. Kravet innebærer at kommuner som klarer å gi barn opplæring fra første dag etter at de har kommet til Norge, skal gi et tilbud fra dette tidspunktet.

En kommune som vet eller går ut fra at det kommer nye barn i grunnskolealder til kommunen, må derfor begynne å legge til rette for at disse barna skal få starte på skolen med en gang. At opplæringa skal starte så raskt som mulig, vil også si at kommunen må starte opplæringen av barna selv om kommunen ikke klarer å gi et fullverdig opplæringstilbud i tråd med opplæringsloven med en gang. Kommunen må da sette i gang med de delene av opplæringen som kommunen har kapasitet til, for eksempel starte med å gi opplæring i noen utvalgte fag. Kommunen må gi et fullverdig opplæringstilbud senest innen én måned. Fristen på én måned gjelder fra den dagen barnet kommer til landet, og fristen starter ikke på nytt dersom barnet flytter mellom kommuner.

Det har ingen betydning om oppholdet i Norge er lovlig eller ikke. Det er likevel en forutsetning at barn og unge som er i kirkeasyl går på vanlig skole. De kan ikke kreve at kommunen skal tilby opplæring i kirken.

Plikt til grunnskoleopplæring

Når barnet har oppholdt seg i Norge i tre måneder har det også en plikt til å motta grunnskoleopplæring. Dette står i opplæringsloven § 2-1 andre ledd. Det innebærer at foreldrene ikke kan velge om barna skal få opplæring. Eleven oppfylder plikten om han eller hun går på en offentlig skole, en godkjent privat skole eller gjennom privat hjemmeundervisning. Statsforvalteren kan fritta elever fra opplæringsplikten i særlige tilfeller, som hvis det er klart at oppholdet bare vil vare kort tid utover tre måneder.

Innholdet i grunnskoleopplæringen

Asylsøkere og flyktninger har de samme rettighetene og pliktene som andre elever i grunnskolen, inkludert gratis opplæring, tilpasset opplæring, spesialundervisning og rett til å gå på nærskolen.

Elever i grunnskolen med annet morsmål enn norsk og samisk har dessuten rett til særskilt språkopplæring frem til de har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den ordinære opplæringen. Dette står i opplæringsloven § 2-8. Særskilt

språkopplæring kan bestå av særskilt norskopplæring og morsmålsopplæring, tospråklig fagopplæring eller begge deler.

Elever som får særskilt språkopplæring kan få hele eller deler av opplæringen i egne grupper, klasser eller skoler (innføringstilbud) dersom kommunen vurderer at dette er til elevens beste, og foreldrene samtykker til dette.

- [Les mer om særskilt språkopplæring og innføringstilbud](#)

Ansvar

Kommunen har ansvaret for grunnskoleopplæringen til alle som er bosatt eller oppholder seg i kommunen.

For barn i asylmottak eller omsorgssenter, har kommunen der asylmottaket eller omsorgssenteret ligger ansvaret for grunnskoleopplæringen.

Når det gjelder ukrainske barn som kommer til Norge på turistvisum som følge av krigen i hjemlandet, må det vurderes konkret om det er sannsynlig at disse vil være i Norge i mer enn tre måneder. Et turistvisum gir ikke grunnlag for opphold i Norge i mer enn 90 dager, men ukrainske borgere som er i Norge på tillatelser eller visumfritt besøk som løper ut, kan fortsette å være her inntil videre.

Ut fra dagens situasjon er det grunn til å tro at mange familier vil være her mer enn tre måneder. Vi anbefaler derfor at kommunene legger til grunn at det er sannsynlig at ukrainske barn vil oppholde seg i Norge i mer enn tre måneder, og at de som er i grunnskolealder derfor har rett til opplæring.

Opplæring for ungdom og voksne mellom 16 og 24 år

Ungdom som har fullført norsk grunnskole eller tilsvarende, har etter søknad rett til videregående opplæring. Ungdom og voksne i alderen 16-24 år som ikke har rett til videregående opplæring, kan ha rett til

grunnskoleopplæring særskilt tilrettelagt for voksne hvis de er over opplæringspliktig alder og trenger grunnskoleopplæring. Kommunen og fylkeskommunen kan også velge å tilby andre ungdommer mer grunnskoleopplæring.

Rett til videregående opplæring

Ungdom som har fullført norsk grunnskole eller tilsvarende opplæring, har etter søknad rett til videregående opplæring. Det står i opplæringsloven § 3-1. Det stilles ikke krav til norskkompetanse ved inntak til videregående opplæring.

Hva som menes med tilsvarende opplæring er utdypet i forskrift til opplæringsloven § 6-13 og rundskriv Udir-2-2021.

Den såkalte ungdomsretten gjelder innen utgangen av det skoleåret eleven fyller 24 år. De som har fullført videregående opplæring i et annet land, men som ikke får godkjent opplæringen som studiekompetanse eller yrkeskompetanse i Norge, har rett til å få videregående opplæring. Dette følger av opplæringsloven § 3-1 og § 4A-3.

Søkeren må ha lovlig opphold i Norge. Ungdom som oppholder seg lovlig i landet mens de venter på å få avgjort søknaden om oppholdstillatelse, har likevel rett til videregående opplæring når de er under 18 år og det er sannsynlig at de skal være i Norge i mer enn tre måneder. Hvis ungdommen fyller 18 år i løpet av et skoleår, har han eller hun rett til å fullføre skoleåret de har begynt på. For de som får avslag på søknaden om oppholdstillatelse, gjelder retten til videregående opplæring fram til dato for endelig vedtak.

Fylkeskommunen kan velge å ta inn asylsøkere over 18 år til videregående opplæring mens de venter på vedtak om oppholdstillatelse. Det er en forutsetning at de ikke får plassen på bekostning av en annen søker med rett til videregående opplæring.

Innholdet i den videregående opplæringen

Når asylsøkere og flyktninger er tatt inn til videregående opplæring, har de de samme rettighetene og pliktene som andre elever, inkludert tilpasset opplæring og spesialundervisning.

Elever i videregående opplæring med et annet morsmål enn norsk og samisk har

dessuten rett til særskilt språkopplæring frem til de har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den ordinære opplæringen. Det står i opplæringsloven § 3-12. Særskilt språkopplæring kan bestå av særskilt norskopplæring og morsmålsopplæring, tospråklig fagopplæring eller begge deler.

Elever som får særskilt språkopplæring kan få hele eller deler av opplæringen i egne grupper, klasser eller skoler (innføringstilbud) dersom kommunen vurderer at dette er til elevens beste, og eleven samtykker til dette.

- Les mer om særskilt språkopplæring og innføringstilbud

Rett til grunnskoleopplæring

Ungdom og voksne i alderen 16-24 år som ikke har rett til videregående opplæring, kan ha rett til grunnskoleopplæring særskilt tilrettelagt for voksne hvis de er over opplæringspliktig alder og trenger grunnskoleopplæring. Dette står i opplæringsloven § 4A-1.

Det er i utgangspunktet et vilkår for rett til voksenopplæring etter opplæringsloven at den voksne har «lovlig opphold» i Norge, for eksempel midlertidig oppholdstillatelse. Det er ett unntak: Ungdom mellom 16-18 år kan ha rett til særskilt tilrettelagt grunnskoleopplæring for voksne mens de venter på å få avgjort søknad om oppholdstillatelse.

- Les mer om særskilt tilrettelagt grunnskoleopplæring for voksne i rundskriv Udir 3-2012.

Mulighet til å gi mer grunnskoleopplæring

Elever som har rett til videregående opplæring, kan likevel få et tilbud om mer grunnskoleopplæring. Dette gjelder dersom eleven har behov for mer grunnskoleopplæring for å klare å fullføre videregående opplæring. Et eksempel kan være ungdommer som har kommet til Norge sent i grunnskoleopplæringen og ikke har et godt nok faglig grunnlag til å gjennomføre videregående opplæring. I tillegg kan de ha store språklige utfordringer.

For å kunne få et tilbud om mer grunnskoleopplæring må ungdommen

- være under 24 år gammel
- ha rett til videregående opplæring etter opplæringsloven § 3-1 (ungdomsretten)
- ha behov for mer grunnskoleopplæring for å kunne fullføre videregående

opplæring

- ha lovlig opphold i landet (oppholdstillatelse)

Både kommuner og fylkeskommuner kan tilby eleven mer grunnskoleopplæring.

Mer grunnskoleopplæring til ungdom - veileder

Opplæring for voksne

Voksne kan ha rett på grunnskoleopplæring eller videregående opplæring særskilt organisert for voksne.

Rett til grunnskoleopplæring for voksne

Voksne kan ha rett til grunnskoleopplæring særskilt organisert for voksne. Dette står i opplæringsloven § 4A-1.

Søkeren må

- være over opplæringspliktig alder
- ikke ha rett til videregående opplæring
- trenge grunnskoleopplæring

Rettighetene gjelder for alle voksne som trenger grunnskoleopplæring, uansett årsak.

Søkeren må ha lovlig opphold i Norge. Voksne som oppholder seg lovlig i landet mens de venter på å få avgjort søknad om oppholdstillatelse, har ikke rett til grunnskoleopplæring. Kommunen kan likevel velge å tilby grunnskoleopplæring for voksne i mellomtiden.

Det kan ikke stilles krav om norskferdigheter for å få rett til grunnskoleopplæring for voksne.

Voksne søkere med rett til grunnskoleopplæring skal få et tilbud om realkompetansevurdering som skal danne grunnlag for opplæringstilbudet for den voksne.

- [Les mer: Nasjonale retningslinjer for realkompetansevurdering i grunnskoleopplæringen](#)

Opplæringen skal tilpasses behovene til den enkelte. Voksne som ikke har eller som ikke kan få tilfredsstillende utbytte av det ordinære grunnskoletilbudet for voksne, har rett til spesialundervisning.

De som får grunnskoleopplæring for voksne har ikke rett til [særskilt språkopplæring](#), men opplæringen skal tilpasses den voksnes situasjon, og språklig tilrettelegging vil være noe som kan inngå i opplæringstilbudet.

- [Les mer om voksnes rett til grunnskoleopplæring i rundskriv Udir-3-2012](#)

Rett til videregående opplæring for voksne

Voksne som har fullført grunnskolen, men ikke videregående opplæring, har etter søknad rett til videregående opplæring for voksne fra og med det året de fyller 25 år. Det står i [opplæringsloven § 4A-3](#).

De som har fullført videregående opplæring i et annet land, men som ikke får godkjent opplæringen som studiekompetanse eller yrkeskompetanse i Norge, har også rett til videregående opplæring for voksne.

Søkeren må ha lovlig opphold i Norge. Voksne som oppholder seg lovlig i landet mens de venter på å få avgjort søknad om oppholdstillatelse, har ikke rett til videregående opplæring. Fylkeskommunen kan likevel velge å ta inn voksne til videregående opplæring mens de venter på vedtak om oppholdstillatelse. Det er en forutsetning at de ikke får plassen på bekostning av en voksen med rett til videregående opplæring.

Voksne skal som hovedregel få et opplæringstilbud i videregående særskilt organisert for dem, og i samsvar med den sluttkompetansen hun eller han ønsker. Opplæringstilbudet skal være tilpasset behovet til den voksne, både når det gjelder tid, sted, lengde, progresjon og at opplæringen bygger på den voksnes formal- og realkompetanse.

Voksne søkere med rett til videregående opplæring skal få et tilbud om realkompetansevurdering som skal danne grunnlag for opplæringstilbudet for den voksne.

- [Les mer: Nasjonale retningslinjer for realkompetansevurdering av voksne i videregående opplæring](#)

Det kan ikke stilles krav om norskferdigheter for å ha rett til videregående opplæring for voksne. Retten til spesialundervisning og særskilt språkopplæring gjelder likevel ikke for voksne som får videregående opplæring.

- [Les mer om voksnes rett til videregående opplæring i rundskriv Udir-2-2008](#)

Andre relevante lover og regler

I tillegg til regelverket for skole og barnehage kan også disse lovene og reglene være relevante for minoritetsspråklige.